

14. Sidelkovskiy, O. L. (2020). Yedynyi medychnyi prostir Ukrainy: administratyvno-pravovi zasady stvorennia. [The unified medical space of Ukraine: administrative and legal principles of creation]. Monohrafiia. 325. [in Ukrainian].
15. Boldizhar, S.O., & Buletsa S.B., & Mandzhul, M.V. (2021). Medychne pravo Pidruchnyk. 719. [in Ukrainian].
16. Pro administratyvni posluhy (2012, September 6). [On administrative services]. Zakon Ukrainy № 5203-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy nadannia administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoi vlady. (2006, February 15). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 90-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
18. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo reformuvannia systemy nadannia administratyvnykh posluh. (2011, October 26). [On the approval of the plan of measures to reform the system of providing administrative services]. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1076-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1076-2011-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia standartiv nadannia administratyvnykh posluh Ministerstvom okhorony zdorovia Ukrainy. (2011, December 28). [On the approval of standards for the provision of administrative services by the Ministry of Health of Ukraine]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 986. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0404-12#Text> [in Ukrainian].
20. Pro zatverdzhennia informatsiinykh kartok administratyvnykh posluh Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy. (2013, May 7). [On approval of information cards of administrative services of the Ministry of Health of Ukraine]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 362. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0362282-13#Text> [in Ukrainian].
21. Deiaki pytannia nadannia administratyvnykh posluh Derzhliksluzhboiu Ukrainy. (2011, November 21). [Some issues of providing administrative services by the State Medical Service of Ukraine]. Nakaz Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z likarskykh zasobiv № 406. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0406848-11#n14> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 21.04.2022

УДК 342.95:378

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-258-265

Куліш Анатолій Миколайович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
директор Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
e-mail: a.kulich@jur.sumdu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1619-3831>

Дуліба Євгенія Володимирівна,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри
конституційного права та галузевих дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного
господарства та природокористування
e-mail: dulibayevheniia@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

Миргород-Карпова Валерія Валеріївна,

кандидат юридичних наук,
Заступник директора з наукової роботи
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету
e-mail: v.myrhorod@jur.sumdu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3302-221X>

Аврамова Ольга Євгенівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ
e-mail: gamm@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1941-9894>

«АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» В УКРАЇНІ: МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЗАКОНОДОВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена основам утворення академічної доброчесності на міжнародній арені та в національному просторі.

Вказано, що освіта є пріоритетом для будь-якої сучасної держави, адже за випускниками освітніх закладів майбутнє України. Освітній процес є динамічним, оскільки наповнений постійними реформами, модернізаціями, удосконаленнями, а також вступом нових талановитих і здібних студентів. Разом із нововведеннями щодо освітнього процесу з'являються нові виклики та проблеми в отриманні якісної освіти. Все більше студентів знецінюють важливість якості освіти та використовують механізми для полегшення виконання наукових робіт. У статті підкреслено, що такі механізми у національному законодавстві визначаються як «академічна недоброчесність».

Розглянуто особливості впровадження академічної доброчесності у ХХ столітті та проаналізовано основоположні поняття у цій сфері. Акцентовано увагу на проблемах та передумовах порушення доброчесності студентами.

У статті особлива увага приділена питанню передумов виникнення у студентів бажання не дотримуватись правил академічної доброчесності. Було проведено опитування серед студентів щодо питання причин виникнення академічної недоброчесності. В результаті встановлено, що вмотивованість викладача дуже впливає на бажання студентів навчатись. Також, за результатами опитування, було визначено, що завищений обсяг наукових робіт, та вимоги, які не відповідають інтелектуальному рівню відповідно до року навчання, спонукає використовувати плагіат.

Зроблено висновок, що освітні заклади повинні контролювати це питання. Також необхідно донести до студентів ту думку, що у випадку недотримання принципів академічної доброчесності розвиток науки постає під загрозою, адже саме молоді вчені є катализатором змін.

Ключові слова: академічна доброчесність, академічна недоброчесність, освітній процес, заклади вищої освіти, міжнародні норми.

Kulich A., Duliba YE., Myrhorod-Karpova V., Avramova O. THE METHODOLOGICAL BASIS OF THE FUNCTIONING OF THE CONCEPT OF "ACADEMIC INTEGRITY" IN UKRAINE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ANALYSIS

The article is devoted to the foundations of the formation of academic integrity in the international arena and in the national space.

It is indicated that education is a priority for any modern state, because the future of Ukraine depends on the graduates of educational institutions. The educational process is dynamic, as it is filled with constant reforms, modernizations, improvements, as well as the admission of new talented and capable students. Along with innovations in the educational process, new challenges and problems in obtaining quality education appear. More and more students underestimate the importance of quality education and use mechanisms to facilitate the performance of scientific works. The article emphasizes that such mechanisms are defined as "academic dishonesty" in national legislation.

The peculiarities of the implementation of academic integrity in the 20th century were considered and the fundamental concepts in this field were analyzed. Attention is focused on the problems and prerequisites of violation of integrity by students.

In the article, special attention is paid to the question of the prerequisites for the students' desire not to observe the rules of academic integrity. A survey was conducted among students regarding the causes of academic dishonesty. As a result, it was established that the teacher's motivation greatly affects the students' desire to learn. Also, according to the results of the survey, it was determined that the inflated volume of scientific works, and requirements that do not correspond to the intellectual level according to the year of study, encourages the use of plagiarism.

It was concluded that educational institutions should control this issue. It is also necessary to convey to students the idea that in case of non-compliance with the principles of academic integrity, the development of science is in danger, because it is young scientists who are the catalyst for change.

Key words: academic integrity, academic dishonesty, educational process, institutions of higher education, international norms.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті вища освіта є доступнішою, ніж будь-коли. Утім студенти досить часто нівелюють якість отримуваної освіти. Впровадження поняття «академічна доброчесність», регулювання відповідальності на законодавчому рівні, постійні бесіди зі студентами, новітні програми для перевірки плагіату, на жаль, не допомагають. Проблема недотримання академічної доброчесності треба вирішувати докорінно.

На сьогоднішній день популяризація академічної недоброчесності означає те, що науковий розвиток буде призупинено. Молоді, перспективні вчені вже зараз використовують чужі надбання, нехтуючи своїм потенціалом. Тому проблема недотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, як має своїм результатом отримання неякісної вищої освіти та гальмування наукового розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом проблемі академічної доброчесності у різних сферах наукових досліджень (юриспруденція, соціологія, педагогіка, державне управління тощо) приділяється увага як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Зокрема, І. Дегтярьова, Т. Добко, М. Дойчик, І. Олексів, В. Турчиновський, Т. Фінікова у колективній монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» дослідили поняття академічної культури та доброчесності, вплив цього явища на якість української вищої школи [1]. Т. Лічман, В. Хмарський приділили увагу вивченню досвіду зарубіжних країн у формуванні культур академічної доброчесності та запровадження цього інституту в освіту [2; 3]. Етико-правова природа академічної доброчесності в Україні, а також окремі організаційно-правові проблеми, що виникають у діяльності закладів вищої освіти були виявлені та розкриті у працях таких науковців, як О. Аврамова, О. Бернацький, А. Грубінко, Л. Крупнова, В. Теремецький [4; 5]. Правові аспекти функціонування інституту академічної доброчесності в освіті перебувають є предметом наукових розробок А. Мельниченко, В. Буяк [6; 7]. Попри дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених щодо основних аспектів функціонування академічної доброчесності та ролі цього поняття в освітньому процесі проблема застосування «недоброчесності» студентами все ще не вирішена.

Мета статті – висвітлення основ для утворення поняття «академічної доброчесності» у світі та в Україні зокрема, дослідження законодавчого врегулювання поняття «академічна доброчесність», виявлення основних причин для порушення положень щодо доброчесності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розв'язання сучасних проблем вітчизняного освітнього процесу вимагає радикального та концептуального підходу з боку держави. Адже вирішення більшості існуючих проблем у цій сфері (надмірне адміністрування, поєднане з хронічною нестачею належного матеріально-фінансового забезпечення закладів освіти різних рівнів; застарілі методи та підходи в освітньому процесі, які відірвані від потреб ринку праці; недостатня кваліфікація педагогічних та науково-педагогічних кадрів; високий рівень корумпованості освітнього процесу тощо) не можливе лише за допомогою педагогічної майстерності, оскільки вони мають соціально-правові витоки [8, с. 75].

Юнгсуп Кім, учасник Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності промовив: «Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ» [9, с. 19]. Вважаємо, що цей вислів досить слушно визначає місце академічної доброчесності в освітньому процесі. Дотримання принципів академічної доброчесності є гарантом розвитку науки та підвищення освіченості населення. Не дарма вчений підкреслює вплив освітнього закладу на результативність боротьби з академічною недоброчесністю, адже тільки локально можна подолати основні джерела виникнення цієї проблеми.

З такою позицією погоджується В. Ромакін, який висловлює таку думку: «щоб провести дослідження стану академічної чесності, необхідно розглянути всю систему освіти. Але цього дуже мало. Треба проаналізувати національну систему етичних відносин та традицій» [10, с. 174]. Ю. Калиновський додає, що проблема «академічної чесності у закладах вищої освіти України виходить за межі суто освітнянського середовища і зачіпає всі сфери суспільного життя» [11, с. 481].

Для відтворення історичних передумов виникнення академічної недоброчесності у дослідженні Т. Бічера та П. Траулера «Племена та території» справедливо підкреслено таке «... зміна сил, що впливають на сучасну вищу освіту у всьому світі, привели до зростання та посилення факторів, які діють на неї. До них можна віднести: масовість, що привела до радикального збільшення кількості студентів; економізацію академічного простору, що зумовлює зростання впливу запитів та потреб абітурієнтів і студентів на зміст та практичну орієнтованість програм та курсів; глобалізацію, що призводить до орієнтації на тенденції розвитку світової економіки, прискорений розвиток нових інформаційних та комунікаційних технологій, створення міжнародної мережі знань, набуття англійською мовою домінуючої позиції в розповсюдженні наукової інформації» [12, с. 71].

До історичних передумов виникнення академічної доброчесності можна віднести: доступність вищої освіти для великої кількості студентів і, як наслідок, неможливість прослідкувати за якістю засвоєння матеріалу для його самостійного опрацювання, великий обсяг завдань, що призводить до нездатності їх швидкого та самостійного виконання, а також невмотивованість викладачів та студентів.

Визначення «академічної доброчесності» можна віднайти в наукових працях вчених, нормативних документах навчальних закладах, а також національних законодавчих актах. Зокрема, у наукових дослідженнях присутня дискусія щодо спільного і відмінного між термінами «академічна чесність» та «академічна доброчесність». Термін «honesty» визначають як правдивість в словах; «integrity» – як чесність в поведінці особи. Через те, що термін «доброчесність» є ширшим, адже включає в себе і чесність в словах і в поведінці, у цьому дослідженні ми будемо використовувати саме це поняття.

Студентам та багатьом освітянам здається, що поняття академічної доброчесності з'явилося досить нещодавно, десь з моменту, коли українська освіта почала впроваджувати європейські стандарти. Утім своєю появою «академічна доброчесність» сягає глибин історії. Цей період досить повно та слушно охарактеризував Т. Фініко у дослідженні «Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба»: «Друга половина ХХ століття стала часом радикальних трансформацій сфери вищої освіти. Світова система вищої освіти переживає академічну революцію у вищій освіті, що характеризується безпрецедентними за своїми масштабами та різноманітністю перетвореннями. Можна стверджувати, що

зміни, які відбулися в останній час, були, принаймні, настільки ж радикальними, як і перетворення, що здійснилися у XIX столітті, коли створювалися дослідницькі університети. Академічні перетворення в кінці XX і на початку XXI століть мають більш широке охоплення в силу свого глобального характеру, а також чисельності закладів та кількості людей, що залучені до цього процесу» [13, с. 9].

В основу класичного визначення цього поняття покладено сполучення таких фундаментальних чеснот, як: чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність, а пізніше, у 2013 році, новою, шостою чеснотою – мужність [14]. У своєму дослідженні «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» Саллі Коул інтерпретує їх наступним чином:

1) чесність – обов'язкова основа викладання, навчання, дослідження і роботи, а також необхідна передумова повноцінної реалізації довіри, справедливості, поваги і відповідальності;

2) довіра – коли чесність інституціоналізована як цінність, вона уможлиблює розвиток довіри; довіра виникає з часом і досвідом та будується насамперед на основі дій, а не слів;

3) справедливість – справедливе ставлення є ключовим фактором, якій слід враховувати при формуванні етичних комісій. Важливими компонентами справедливості є здатність прогнозувати, прозорість, чіткі та обґрунтовані очікування;

4) повага – наукові спільноти можуть лише тоді досягнути успіху, якщо у них панує повага до членів спільноти, їх різноманітності та інколи суперечливих точок зору;

5) відповідальність – за дотримання принципів доброчесності є як особистим обов'язком, так і спільною справою. Кожен член академічної спільноти – кожен студент, член професорсько-викладацького складу, представник адміністрації, несуть відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності під час навчання, викладання та здійснення наукових досліджень;

6) відвага (мужність) – відвага відрізняється від інших цінностей академічної доброчесності тим, що це радше якість чи здатність, аніж цінність як така. У людях рису «сміливість» часто плутають із «безстрашністю». В реальному житті, під сміливістю розуміють здатність діяти згідно власних цінностей всупереч страху [9, с. 20].

Довгий час регулювання на законодавчому рівні поняття «академічної доброчесності» залишалось проблемним. Однак євроінтеграційні процеси прискорили зміни у цьому питанні. Зокрема, у національному законодавстві поняття академічної доброчесності закріплюється в Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, де академічна доброчесність визначається як сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі. Законодавець визначає, що академічної доброчесності мають дотримуватися усі учасники освітнього процесу: здобувачі освіти, науково-педагогічні працівники та адміністрації [15].

Згідно з положеннями ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII одним із видів порушень авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі судового, є: «в) плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [16].

Відповідно до рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо), що відображені у листах МОН України від 15.08.2018 № 1/11-8681: академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [17].

Здійснюючи проміжний висновок, слід зазначити, що терміни «плагіат» та «академічна доброчесність» є не побутовими категоріями, які вигадали в університетах. Обидва поняття виникли разом з набранням популярності та доступності вищої освіти, через що необхідним стало їх законодавче закріплення. На сьогоднішні студентів масово ознайомлюють з існуючими дефініціями в національному законодавстві. Також зміст цих положень дуже часто відображають у внутрішньо-університетських документах, які регламентують принципи діяльності закладів.

Академічна доброчесність – це саме те поняття з яким зустрічається кожний здобувач освіти. Механізм «видавати чужий матеріал за свій» є найпростішим інструментом у досягненні цілі отримати високий бал. Насправді, такий інструмент є пасткою для самого студента та тривожним дзвінком для викладача. Крадучи у себе можливість навчитись, студент нівелює роль освіти у своєму житті. Тому з'являється таке питання: «Навіщо здобувати освіту, якщо ти її не здобуєш, а копіюєш та вставляєш чужий текст, видаючи його за власний?»

У цьому контексті доречно процитувати думку А. Колеснікова, який в своєму науковому дослідженні «Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози» зазначає: «важливим є формування у студентів розуміння сутності академічної доброчесності й застосування окремих її важелів ще з першого курсу навчання. Крок у цьому напрямі – студенти першого курсу підписують декларації про академічну доброчесність, де буде зазначено розуміння сутності явищ списування, прогулів, недоброчесної поведінки, плагіату всіх видів та чітко прописано відповідальність за виявлені факти цих явищ» [18, с. 125].

Однак запобігати порушенню основних аспектів академічної доброчесності методами декларацій, ознайомлювальних лекцій не ефективно. Найчастіше розуміння важливості написання дослідницьких робіт з дотриманням принципів академічної доброчесності як студентських, так і наукових, залишається лише на папері. Так, метод знизити оцінку за плагіат або гірше – позбавити права навчатись в конкретному університеті на деякий час працює. Суворі заходи відповідальності не викорінюють основне завдання – знищити бажання списати та скопіювати чуже, бо найголовніше – це знецінення освіти для самого здобувача освіти.

З метою з'ясування причин недотримання академічної доброчесності в навчальних закладах було опитано 134 студенти Сумського державного університету, що навчаються на різних спеціальностях. Респондентам поставлено 8 питань з можливістю обрати один варіант відповіді. Зміст питань та відповіді на них у відсотковому визначенні нами відображені в Таблиці 1.

Таблиця 1. Результати соціологічного опитування в рамках дослідження щодо дотримання студентами основ академічної доброчесності

п/п	Питання	Результати
.	Як Ви вважаєте, чому в освітньому процесі присутня академічна недоброчесність?	не вистачає часу на самостійне виконання завдань – 52,9 %; не цікаво навчатись – 8,9 %; великий обсяг завдань – 38,2 %.
.	Чи виконували би Ви завдання чесніше, якби мали гарні відносини з викладачем?	так – 70,6 %; ні – 29,4 %.
.	Чи впливає вмотивованість викладача щодо викладання предмету на Ваше бажання виконувати завдання?	так – 97,1 %; ні – 2,9 %.
.	Ситуація: викладач змінив кількість сторінок для есе з 20 балів до 5 балів – чи напишете Ви цю роботу самостійно?	так, бо мені це більше по силі – 79,4 %; ні – 20,6 %.
.	Як Ви думаєте, що у протидії з недоброчесністю подіє більше?	зміна вимог до роботи на користь студента – менше сторінок, джерел – 76,5 %; штраф за плагіат у розмірі 10 000 грн – 23,5 %.
.	Ситуація: Ви любите вивчати Адміністративне право, а вас змушують написати статтю з Екологічного права, яке ви також вивчаєте і маєте успіхи. На плагіат роботи не перевіряють. Що Ви зробите в даній ситуації?	напишу статтю з екологічного права, скопіюю всю інформацію – 29,4%; якщо дадуть змогу написати статтю з адміністративного права напишу її сам – 61,8 %; взагалі писати нічого не буду, треба було одразу адміністративне право пропонувати – 8,8%.
.	Як Ви вважаєте, який захід у протидії з академічною недоброчесністю подіє?	санкція у вигляді штрафу 10 000 грн – 17,6 %; позбавлення права навчатись у цьому навчальному закладі на один рік – 23,5 %; дозволити плагіат, але такого формату – не копіювати інформацію, а переформулювати текст своїми словами – 58,8 %.
.	Чи знаєте Ви лайфхаки, як обійти програму, яка перевіряє текст на плагіат?	так – 52,9 %; ні – 47,1%.

Джерело: складено авторами на підставі власного соціологічного дослідження.

Аналізуючи результати наведеного соціологічного опитування, можна дійти висновку, що роль викладача у сучасному розумінні недооцінена. На щастя, радянська система, в якій образ вчителя асоціювався з суворістю та майбутньою двійкою у щоденнику зник. Передумовою для змін стали євроінтеграційні процеси, де вчитель та студент перебувають на одному рівні. В опитуванні студенти неодноразово зазначили, що на процес їх навчання насамперед впливає викладач. Також окремим проблемним питанням залишаються обсяги наукових робіт. Ставити завдання написати студенту 30 сторінок курсового дослідження без використання джерел та посилатись лише на законодавство – є першопричиною плагіату. І респонденти, і автори цього дослідження переконані, що розумне визначення обсягів роботи є передумовою до самостійного виконання завдання студентами.

Адміністративний вплив на регулювання академічної доброчесності дуже важливий, проте перш ніж визначати суворі санкції необхідно визначити джерело виникнення цих проблем.

Н.Сорокіна у своєму дослідженні «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» справедливо акцентує увагу на важливості академічної доброчесності для молодих науковців: молоді вчені мають бути авангардом впровадження етичних ідеалів та моральних

стандартів в українському освітньому та науковому просторі. Адже саме на молодих учених покладається надія щодо утвердження і поширення високих етичних і моральних ідеалів та належних стандартів академічної доброчесності як у процесі здійснення наукової діяльності, так і в процесі навчання й виховання майбутніх поколінь та сьогоднішніх молодих людей як справжніх гідних громадян своєї держави [19, с. 6].

Проте, якщо для науки важливо, щоб молоді вчені дотримувались принципів доброчесності, то варто звикати до такого стилю роботи ще у студентстві. Тому, якщо нам потрібні науковці, які будуть мислити самостійно і критично, то потрібно викоринювати проблему академічної недоброчесності ще з першого курсу. Вважаємо за необхідне також дослідити питання векторів протидії академічної недоброчесності у вітчизняній літературі.

Я. Тицька у своєму науковому дослідженні «Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти» доречно визначає заходи щодо протидії поширенню плагіату:

- використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення плагіату на основі чітких правил і політики щодо його використання;

- попереднє експертне оцінювання, зокрема й самооцінювання, та/або технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату у творах, підготовлених до друку;

- розбудова національних та університетських інституційних депозитаріїв, які містять бази даних академічних/наукових текстів студентів/викладачів/науковців;

- дослідження внутрішніх причин і сучасних освітніх практик у сфері боротьби з плагіатом для вироблення на цій основі відповідних політик, інструкцій, керівництв;

- сприяння розповсюдженню результатів досліджень академічної спільноти;

- загальна популяризація культури боротьби з плагіатом [20, с. 195].

Вважаємо, що такі заходи матимуть ефект, адже вдосконалення програм перевірки на плагіат має вирішити проблему, коли студент цитує автора з дотриманням всіх положень для цитування, а програма це зчитує, як плагіат. Також до списку заходів щодо протидії академічної недоброчесності варто додати: встановлення стандартів для наукових, творчих робіт для кожного курсу окремо. Наприклад, встановлювати об'єм наукових робіт, який буде по силі здобувачам освіти, залежно від їх року навчання. Також доречним буде постійний моніторинг думки студентів щодо якості викладання предмету, адже результат опитування студентів показав, що вмотивованість викладача впливає на якість виконання робіт студентами.

Висновки. Поняття «академічної доброчесності» широко використовується закладами вищої освіти. Дуже часто для здобувачів освіти проводять заходи, спрямовані на ознайомлення з поняттям академічної недоброчесності. Утім на практиці такі заходи є неефективними, тому заклади вищої освіти застосовують суворі методи відповідальності.

Однак перед тим, як вводити імперативні норми щодо відповідальності за порушення норм доброчесності, необхідно провести роботу зі студентами для визначення основних причин виникнення зловживання плагіатом. Завищені сподівання від студентів, недосконалість програм щодо перевірки на плагіат, негативне суб'єктивне ставлення викладача щодо студента – все це може стати підґрунтям для виникнення проблем. Тому вважаємо, що необхідно акцентувати увагу на важливості першочергових чинників, котрі є основою для виникнення окресленої проблеми, та які допоможуть у її вирішенні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
2. Лічман Т. Процедура розгляду справ про порушення стандартів академічної чесності (із використанням практик американських університетів). *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. С. 151–170.
3. Хмарський В. Academic integrity в США: кілька спостережень 2015 року. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. С. 57–58.
4. Teremetskyi V., Avramova V., Hrubinko A., Krupnova L., Lisohorova K. Ethical And Legal Essence of Academic Integrity In Ukrain. *Journal of Law and Political Sciences*. 2020. Vol. 23. Issue 2/C. P. 320-344. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37701>.
5. Теремецький В. І. Правова природа академічної доброчесності в Україні. Академічна доброчесність: виклики сучасності / *Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 11.03 – 23.03.2019)*. Варшава, 2019. С. 151–155.
6. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. С. 108–116.
7. Буяк Б. Академічна доброчесність: від ментальної ідеї до законодавчої норми. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції: *збірн. матер. міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 вересня 2020 р.)*. Тернопіль: ТНПУ, 2020. С. 8–9.
8. Теремецький В. І., Гринько П. О., Кармаза О. О. Концептуальні засади підвищення ефективності законодавчого регулювання освітнього процесу в Україні. *Наука і освіта*. 2017. № 6. С. 74–80.

9. Коул Саллі. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. *Міжнародний центр академічної доброчесності*. 2019. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch>.

10. Ромакін В. В. Академічна етика як передумова верховенства права. *Наукові праці Миколаївського гуманітарного університету імені Петра Могили. Педагогіка*. 2006. № 46. С. 174–179.

11. Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. Київ*, 2012. Вип. 63. С. 477–482.

12. Becher T., Trowler P. *Academic Tribes and Territories: Intellectual Enquiry and the Cultures of Disciplines*, 2nd ed. Philadelphia: Open University Press. 2001. P. XIII. 238 p.

13. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* / за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. С. 9–36.

14. The Fundamental Values of Academic Integrity. *The Center for Academic Integrity*. October 1999. URL: <http://www.academicintegrity.org/icai/about-4.php>

15. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

16. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

17. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): лист МОН України від 15.08.2018 № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruk-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.

18. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 24. С. 122–129.

19. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

20. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 192–196.

REFERENCES:

1. Finikov, T.V., & Artiukhov, A.Ie. (2016). Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu. [Academic honesty as the basis of sustainable development of the university]. 234. [in Ukrainian].

2. Lichman, T. (2016). Protsedura rozghliadu sprav pro porushennia standartiv akademichnoi chesnosti (iz vykorystanniam praktyk amerykanskykh universytetiv). [Procedure for consideration of cases of violations of standards of academic integrity (using the practices of American universities)]. *Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu*. 151–170. [in Ukrainian].

3. Khmarskyi, V. (2016). Academic integrity v SSHA: kilka sposterezhen 2015 roku. [Academic integrity in the USA: some observations of 2015]. *Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu*. 57–58. [in Ukrainian].

4. Teremetskyi, V., & Avramova, V., & Hrubinko, A., & Krupnova, L., & Lisohorova, K. (2020). Ethical And Legal Essence of Academic Integrity In Ukrain. *Journal of Law and Political Sciences*. Vol. 23. Issue 2/C. 320-344. Retrieved from: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37701> [in English].

5. Teremetskyi, V. I. (2019). Pravova pryroda akademichnoi dobrochesnosti v Ukraini. [The legal nature of academic integrity in Ukraine]. *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti. Zbirnyk naukovykh ese uchasnykiv dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannia dlia osvitan (Respublika Polshcha, Varshava, 11.03 – 23.03.2019)*. 151–155. [in Ukrainian].

6. Melnychenko, A. (2016). Proiavy akademichnoi nechisnosti. [Manifestations of academic dishonesty]. *Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu*. 108–116. [in Ukrainian].

7. Buiak, B. (2020). Akademichna dobrochesnist: vid mentalnoi idei do zakonodavchoi normy. [Academic integrity: from a mental idea to a legislative norm]. *Suchasni stratehii gendernoi osvity v umovakh yevrointehratsii: zbirn. mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. (10–11 veresnia 2020 r.)*. 8–9. [in Ukrainian].

8. Teremetskyi, V. I., & Hrynko, P. O., & Karmaza, O. O. (2017). Kontseptualni zasady pidvyshchennia efektyvnosti zakonodavchoho rehulivannia osvitnoho protsesu v Ukraini. [Conceptual principles of increasing the effectiveness of legislative regulation of the educational process in Ukraine]. *Nauka i osvita*. № 6. 74–80. [in Ukrainian].

9. Koul Salli. (2019). Fundamentalni tsinnosti akademichnoi dobrochesnosti. [Fundamental values of academic integrity]. Retrieved from: <https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch>. [in Ukrainian].

10. Romakin, V. V. (2006). Akademichna etyka yak peredumova verkhovenstva prava. [Academic ethics as a prerequisite for the rule of law], *Naukovi pratsi Mykolaiivskoho humanitarnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Pedagogika*. № 46. 174–179. [in Ukrainian].

11. Kalynovskyi, Yu. Yu. (2012). Akademichna chesnist yak chynnyk pravovoho vykhovannia studentskoi molodi. [Academic honesty as a factor in the legal education of student youth]. Hileia: naukovyi visnyk: zb. nauk. pr. Vyp. 63. 477–482. [in Ukrainian].
12. Becher, T., & Trowler, P. & Academic Tribes and Territories: *Intellectual Enquiry and the Cultures of Disciplines* Open University Press. P.XIII. 238. [in English].
13. Finikov, T. (2016). Akademichna dobrochesnist: hlobalnyi kontekst ta natsionalna potreba. [Academic Integrity: Global Context and National Need]. Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu. 9–36. [in Ukrainian].
14. The Fundamental Values of Academic Integrity. (1999) Retrieved from: <http://www.academicintegrity.org/icai/about-4.php> [in English].
15. Pro osvitu (2017, September 5). [On education]. Zakon Ukrainy № 2145-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
16. Pro avtorske pravo i sumizhni prava (1993, December 23). [On copyright and related rights]. Zakon Ukrainy № 3792-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> [in Ukrainian].
17. Rekomendatsii shchodo zapobihannia akademichnomu plahiatu ta yoho vyavlennia v naukovykh robotakh (avtoreferatakh, dysertatsiiakh, monohrafiakh, naukovykh dopovidiakh, stattiakh toshcho) (2018, August 15). [Recommendations on preventing academic plagiarism and its detection in scientific works (abstracts, dissertations, monographs, scientific reports, articles, etc.)]. Lyst MON Ukrainy № 1/11-8681. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instrukt-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>. [in Ukrainian].
18. Kolesnikov, A. (2019). Akademichna dobrochesnist v ukrainskomu osvitho-naukovomu prostori: problemy ta sotsialni zahrozy. [Academic integrity in the Ukrainian educational and scientific space: problems and social threats]. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy. № 24.* 122–129. [in Ukrainian].
19. Sorokina, N.H., & Artiukhov, A.Ie., & Dehtiarova, I.O. (2017). Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymannia ta priorityty poshyrennia sered molodykh vchenykh. [Academic Integrity: Compliance Challenges and Dissemination Priorities Among Young Scholars]. 169. [in Ukrainian].
20. Tytska, Ya. (2018). «Akademichna dobrochesnist» ta «akademichna vidpovidalnist» u zabezpechenni yakosti osvity. ["Academic integrity" and "academic responsibility" in ensuring the quality of education]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. № 11.* 192–196. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 22.04.2022

УДК 34:336.719.2 (477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-265-270

Пустовіт Юлія Юріївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права

Державного торговельно-економічного університету

e-mail: y.pustovit@knu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1845-7044>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Зазначене дослідження присвячено нагальній проблемі сьогодення, що стала в процесі незворотних змін в політичному і в економічному просторі України, та і їх впливу для юридичних осіб. Викладена у статті теоретична інформація може використовуватися під час обґрунтування та практичного розроблення методик реалізації, через адміністративні норми законодавства, правового інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб.

У даній роботі проаналізовано підстави для притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб. Визначено загальні підходи в сучасному адміністративному праві, пов'язані з формуванням правового інституту відповідальності юридичних осіб.

Здійснено аналіз сучасних проблем застосування заходів адміністративної відповідальності як інструменту захисту прав і свобод суб'єктів адміністративних відносин. Виокремлено основні ознаки адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Проаналізовано класичний склад адміністративних правопорушень юридичних осіб. Проведено комплексний аналіз адміністративних стягнень за правопорушення юридичних осіб та, на основі цього, визначено недоліки, які впливають на ефективність їх практичного застосування. Виділено основні матеріально-правові та процесуально-правові особливості адміністративної відповідальності.